Μειώνονται οι παράνομοι αλλοδαποί στην Ε.Ε.

Βασικές αιτίες, τα προγράμματα νομιμοποίησης στα κράτη του Νότου και η ένταξη στην Ενωση κρατών της ανατολικής Ευρώπης

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΔΕΛΗΘΑΝΑΣΗ**

Σε 1,9 έως 3,8 εκατομμύρια άτομα εκτιμώνται οι μη νόμιμοι αλλοδαποί στην Ε.Ε. από το πρόγραμμα Clandestino, που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Ερευνα.

Στην Ελλάδα ο αριθμός τους εκτιμάται σε 172.000 έως 209.000 ανθρώπους. Το πρόγραμμα υλοποιεί το Ελληνικό Ιδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) και συγκεκριμένα οι ερευνητές δρ Αννα Τριανταφυλλίδου και δρ Θάνος Μαρούκης. Οπως σημειώνεται στα σχόλια της πανευρωπαϊκής έρευνας, τα αξιόπιστα και ενημερωμένα στατιστικά στοιχεία αποτελούν βασική προϋπόθεση για τη χάραξη αποτελεσματικής πολιτικής για τη μη νόμιμη μετανάστευση. Η δρ Ντίτα Φόγκελ από το Ινστιτούτο Οικονομικών του Αμβούργου (HWWI) και επιστημονική υπεύθυνη της βάσης δεδομένων επισημαίνει ότι «η εκτίμησή μας βασίστηκε σε επιστημονικά άρτια και βελτιωμένη μεθοδολογία. Αμφισβητεί το νούμερο των 8 εκατ. που αναφερόταν έως πρόσφατα σε κείμενα της ευρωπαϊκής πολιτικής». Από την πλευρά της, η συντονίστρια του προγράμματος δρ Αννα Τριανταφυλλίδου προειδοποιεί ότι οι χαμηλής αξιοπιστίας εκτιμήσεις τροφοδοτούν τα «παιχνίδια με τους αριθμούς» που συμβάλλουν στη δραματοποίηση του φαινομένου.

Ο πληθυσμός των μη νομίμων αλλοδαπών μειώνεται σταδιακά: το 2001 εκτιμάτο σε 3,1 έως 5,3 εκατ. (0,8% - 1,4% του πληθυσμού της Ε.Ε.-15), το 2005 σε 2,2 έως 4,8 εκατ. (0,58% - 1,23 του πληθυσμού) και το 2008

Ο αριθμός τους εκτιμάται σε 1,9 έως 3,8 εκατομμύρια άτομα, ενώ για την Ελλάδα σε 172.000 έως 209.000.

στο 0,39% - 0,77% του πληθυσμού της Ε.Ε.-15. Αιτίες για τη μείωση είναι τα προγράμματα νομιμοποίησης στα κράτη του Νότου, η ένταξη στην Ε.Ε. κρατών της ανατολικής και κεντροανατολικής Ευρώπης (2004 και 2007) και η βελτίωση των μεθοδολογικών εργαλείων για τη μέτρηση του αριθμού τους. Ο δρ Φρανκ Ντούβελ, από το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, τονίζει ότι «σε αντίθεση με την κοινή γνώμη που διαμορφώνεται από τις εικόνες των υπερφορτωμένων πλοιαρίων στη Μεσόγειο, οι περισσότεροι μη νόμιμοι μετανάστες αρχικά εισέρχονται νόμιμα στην επικράτεια της Ε.Ε. και στη συνέχεια χάνουν το νόμιμο καθεστώς ή παραμένουν πέραν του χρόνου που προβλέπουν οι άδειες θεώρησης (βίζα) τους». Τη δεύτερη μεγάλη κατηγορία μη νόμιμων αλλοδαπών στην Ε.Ε. αποτελούν αυτοί που η αίτησή τους για πολιτικό άσυλο απορρίφθηκε και όσοι δεν είναι δυνατόν να απελαθούν.

Επιπλέον, η οικονομική κρίση αναμένεται να οδηγήσει πολλούς σε απώλεια της νομιμότητας. «Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να επαναξιολογηθούν σε βάθος οι υφιστάμενες πολιτικές για τους μετανάστες», σημειώνει ο δρ Ντούβελ, υπονοώντας ότι θα πρέπει να αναθεωρηθεί η πολιτική εκτοπισμού από την Ε.Ε. όσων μένουν άνεργοι.

«Εντυπωσιακή ανοχή στην παραοικονομία παρουσιάζει η Ελλάδα»

Σύμφωνα με στοιχεία του υπ. Εσωτερικών, τον Μάρτιο 2009 υπήρχαν 363.700 άδειες διαμονής εν ισχύι και 314.568 σε επεξεργασία. Ο αριθμός των αιτούντων άσυλο ανέρχεται σε 42.700 και 140.000 άνθρωποι έχουν απολέσει τη νομιμότητα εξαιτίας του προβληματικού συστήματος που εξαρτά τη νομιμότητα από τα ένσημα. Σε 200.000 εκτιμώνται συνολικά οι παράνομοι. Κοινότητες όπως η φιλιππινέζικη, η βιετναμέζικη, η σουδανική και η αιγυπτιακή βρίσκονται στην Ελλάδα από τη δεκαετία του 1980. Το μέγεθος της βουλγαρικής, ρουμανικής, γεωργιανής και ουκρανικής κοινότητας έχει αυξηθεί την τελευταία 10ετία. Οι πιο πρόσφατες αφίξεις περιλαμβάνουν Πακιστανούς, Μπανγκλαντεσιανούς, Ιρακινούς, Αφγανούς και προερχόμενους από την υποσαχάρια Αφρική. Στοιχεία για τον ανεπίσημο πληθυσμό από Αφρική, Ασία και Μέση Ανατολή δεν υπάρχουν, όμως οι ομάδες αυτές αποτελούνται κυρίως από μη νομίμους. Αιτίες που «πριμοδοτούν» την παράτυπη μετανάστευση στην Ελλάδα είναι η έλλειψη διόδων νόμιμης μετανάστευσης, οι περίπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες για την αίτηση διαμονής και εργασίας, η άτυπη οικονομία που εξωθεί νομίμους και καθηλώνει μη νομίμους στην παρανομία. Η Ελλάδα μαζί με την Πολωνία, την Τσεχία και τη Σλοβακία αποτελούν την κατηγορία κρατών της Ε.Ε. που χαρακτηρίζονται από μειωμένη ανοχή στη νόμιμη μετανάστευση και μεγάλη ανεκτικότητα στην παράνομη μετανάστευση και παράνομη εργασία. Οπως σημειώνεται, η Ελλάδα παρουσιάζει «εντυπωσιακή ανοχή στην παραοικονομία και άλλες δραστηριότητες στη σκιά της νομιμότητας».

Η «μαύρη» απασχόληση αποτελεί έναν από τους κυρίαρχους άξονες του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Τρίμηνες βίζες

Πρωταρχική αιτία μη νόμιμης διαμονής στην Ελλάδα αποτελεί το κύκλωμα που ανθεί σε κράτη της πρώην ΕΣΣΔ και «πουλά» τρίμηνες τουριστικές βίζες αντί 3.000 ευρώ εκάστη! Οπως σημειώνεται στην ελληνική έκθεση που υπογράφει ο δρ Θάνος Μαρούκης, το 2003 εκδόθηκαν περίπου 500.000 βίζες από τις υπηρεσίες του ελληνικού υπ. Εξωτερικών. Η πλειονότητά τους εκδόθηκε σε Μόσχα, Σκόπια, Βελιγράδι, Αλβανία και Πόλη. Παρόμοια ήταν η εικόνα και το 2007. Συγκρίνοντας τις ετήσιες βίζες με τον αριθμό παράνομα εισερχομένων διαπιστώνεται ότι η πλειονότητα των μη νομίμως διαμενόντων εισέρχεται στη χώρα διά της νομίμου οδού μέσω των ελληνικών προξενικών αρχών. Οσοι διαβαίνουν τις «πύλες εισόδου» στο Αιγαίο Πέλαγος και τον Εβρο αποτελούν μειονότητα. Το σύστημα μετακλήσεων για εργασία δεν λειτουργεί στην Ελλάδα εξαιτίας της εξαιρετικά περίπλοκης και χρονοβόρας διαδικασίας και του περιορισμού που ορίζει ότι αλλοδαπός εργαζόμενος μετακαλείται μόνο όταν δεν καλύπτονται οι ανάγκες από το υπάρχον εργατικό δυναμικό. Τελικά το σύστημα έχει λειτουργήσει ως εύκολη (παράνομη) οδός για (νόμιμη) μετάκληση από πραγματικούς ή ψεύτικους εργοδότες με μοναδικό γνώμονα τα χρήματα που διατίθενται για την απόκτηση της άδειας θεώρησης. Με τις βίζες (τουριστικές και εργασίας) έχουν εξυπηρετηθεί δίκτυα πορνείας και απασχόλησης με επαχθείς όρους στην άτυπη αγορά εργασίας. Τουλάχιστον το 1/3 του ΑΕΠ της χώρας προέρχεται από την άτυπη οικονομία. Εκεί απασχολείται η συντριπτική πλειονότητα των αλλοδαπών, πληρώνοντας το βαρύ τίμημα της παρανομίας σε μια οικονομία που έχει «ανδρωθεί» πάνω στην έλλειψη κοινωνικής (και επιχειρηματικής) υπευθυνότητας, στην υπονόμευση ενός βιώσιμου κοινωνικού κράτους.

Συνενοχή

Οπως σημειώνει ο κ. Μαρούκης, η φοροδιαφυγή, η απόκτηση κέρδους μέσω μείωσης μισθών (και όχι της παραγωγικής δραστηριότητας) και η «μαύρη» απασχόληση αποτελούν κυρίαρχους άξονες του σύγχρονου ελληνικού κράτους, που εκφράζονται με τη συνενοχή επαγγελματικών συντεχνιών, σωματείων, συνδικάτων, τοπικών επιχειρηματικών ενώσεων. Πρωταρχικά θύματα είναι οι αλλοδαποί, ταυτόχρονα αντικείμενα άγριας εκμετάλλευσης και κοινωνικού προπηλακισμού.

Ιδανική είσοδος μέσω Τουρκίας

Η γεωγραφική θέση της Τουρκίας την καθιστά ιδανική χώρα διέλευσης για όσους προσπαθούν να εισέλθουν στην Ε.Ε. (μέσω θαλασσίων συνόρων Τουρκίας - Ελλάδος και χερσαίων Τουρκίας - Βουλγαρίας), για παράνομα εργαζόμενους (από πρώην ΕΣΣΔ) και για απορριφθέντες αιτούντες πολιτικό άσυλο. Οσοι αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες εγκαθίστανται σε τρίτα κράτη, αλλά η διαδικασία μετεγκατάστασης μπορεί να διαρκέσει δύο χρόνια. Χώρες προέλευσης των παράνομα εισερχομένων είναι το Ιράκ, το Πακιστάν, το Αφγανιστάν, η Μολδαβία, η Γεωργία, η Παλαιστίνη, η Σομαλία, το Ιράν, η Ρουμανία, το Μπανγκλαντές, η Ρωσική Ομοσπονδία, η Βουλγαρία, η Συρία. Την τελευταία δεκαετία, ο μεγαλύτερος αριθμός προήλθε από το Ιράκ (92.037 συλλήψεις για παράνομη είσοδο). Συνολικά το διάστημα 1998-2008 συνελήφθησαν 580.882 άνθρωποι. Ομως ο αριθμός τους με την πάροδο του χρόνου αντί να αυξάνεται - όπως θα περίμενε κάποιος εξαιτίας της πίεσης από την Ε.Ε.- μειώνεται: 94.514 συλλήψεις καταγράφονται το 2000 που μειώνονται σε 65.737 το 2008 και μόλις 18.583 μέχρι τον Οκτώβριο 2009.

Μη νόμιμοι μετανάστες στην Ευρωπαϊκή Ενωση

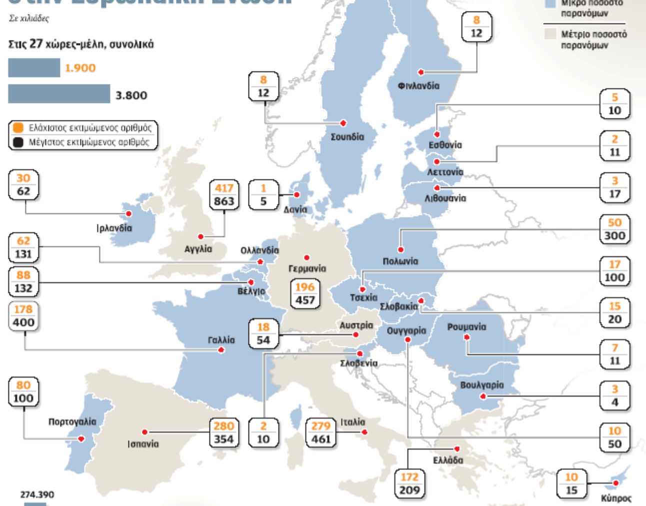

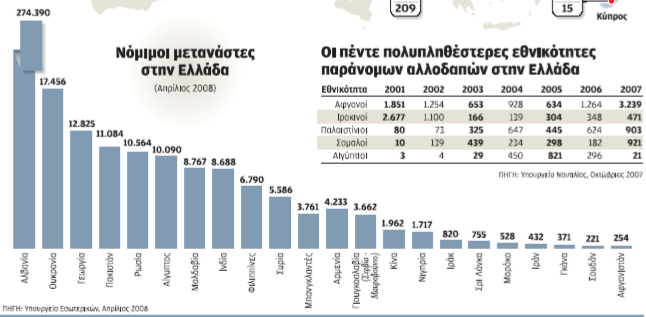

Οι πέντε πολυπληθέστερες εθνικότητες παράνομων αλλοδαπών στην Ελλάδα

Εθνικότητα	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Αφγανοί	**1.851**	1.254	**653**	928	**634**	1.264	**3.239**
Ιρακινοί	**2.677**	1.100	**166**	139	**304**	348	**471**
Παλαιστίνιοι	**80**	73	**325**	647	**445**	624	**903**
Σομαλοί	**10**	139	**439**	234	**298**	182	**921**
Αιγύπτιοι	**3**	4	**29**	450	**821**	296	**21**

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Ναυτιλίας, Οκτώβριος 2007

Ο εισερχόμενος πληθυσμός στη χώρα μας

Οι Αλβανοί παραμένουν ο πολυπληθέστερος μεταναστευτικός πληθυσμός στην Ελλάδα, αφού τα ορεινά βορειοδυτικά συνοριακά περάσματα είναι δύσκολο να φυλαχθούν και για τη διέλευσή τους δεν χρειάζονται διακινητές. Το 2008 αποτελούσαν το 65% των νομίμως διαμενόντων στη χώρα, ποσοστό αυξημένο από το 2005 οπότε αποτελούσαν το 55% των νομίμως διαμενόντων. Συγχρόνως αποτελούν τον μεγαλύτερο αριθμό όσων αποπειρώνται να διασχίσουν τα σύνορα, αλλά επαναπροωθούνται άμεσα στο πλαίσιο συμφωνίας Ελλάδας-Αλβανίας. Οι Βούλγαροι πρωτοήρθαν διασχίζοντας τα βόρεια σύνορα σαν εποχικοί εργάτες γης. Για πολλά χρόνια υπέφεραν από επαχθείς συνθήκες παράνομης εργασίας, αλλά πλέον μαζί με τους Ρουμάνους είναι πολίτες της Ε.Ε. Τρίτη μεγάλη αριθμητικά ομάδα είναι οι Ουκρανοί/ές.

Οι Αλβανοί παραμένουν η πλειονότητα, ενώ ακολουθούν οι Βούλγαροι.

Η σύνθεση των νομίμων

Ενδιαφέρουσα είναι η σύνθεση του νομίμου πληθυσμού: Το 96% των προερχομένων από το Πακιστάν, το 94% από Μπανγκλαντές και το 92% από την Ινδία είναι άνδρες. Το 80% από τις Φιλιππίνες και πάνω από το 70% από την Ουκρανία είναι γυναίκες. Απασχολούνται κυρίως στον κατασκευαστικό τομέα, τον τουρισμό (σερβιτόροι/ες, καμαριέρες, καθαρίστριες/στές, βοηθοί στην κουζίνα), σε υπηρεσίες καθαρισμού και φροντίδας σε σπίτια, δηλ. σε τομείς με εποχική ζήτηση και ευκαιριακή απασχόληση.

Στην αυγή του 21ου αι. η σύνθεση του εισερχόμενου πληθυσμού άλλαξε: Αφγανοί, Κούρδοι του Ιράκ, Πακιστανοί, Κούρδοι της Τουρκίας, Ιρακινοί, Τούρκοι και Ιρανοί διασχίζουν τα ανατολικά σύνορα. Στην πλειονότητά τους χρήζουν προστασίας και μεγάλος αριθμός αυτών είναι παράνομοι. Συχνά πέφτουν έρμαια δικτύων διακίνησης και είναι ενδεικτικές οι επιχειρήσεις της Αστυνομίας κατά κυκλωμάτων που κρατούν φυλακισμένους ανθρώπους, μέχρι συγγενείς πίσω στην πατρίδα να καταβάλουν χρήματα.

Οι Αφγανοί δεν επιθυμούν να μείνουν εδώ. Επειδή υπάγονται στην κατηγορία των προσφύγων, επιθυμούν να φθάσουν σε χώρα που θα τους αναγνωρίσει ως πρόσφυγες και θα χαίρουν υποστηρικτικών δικτύων για την επιβίωσή τους (σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στην Ελλάδα). Ομως η «τράνζιτ» παραμονή τους στην Ελλάδα μπορεί να διαρκέσει και χρόνια μέχρι να καταφέρουν να εξοικονομήσουν χρήματα για το ταξίδι ή να βρουν την κατάλληλη ευκαιρία για να φύγουν.